

Inkopen niet alleen een zaak voor inkopers

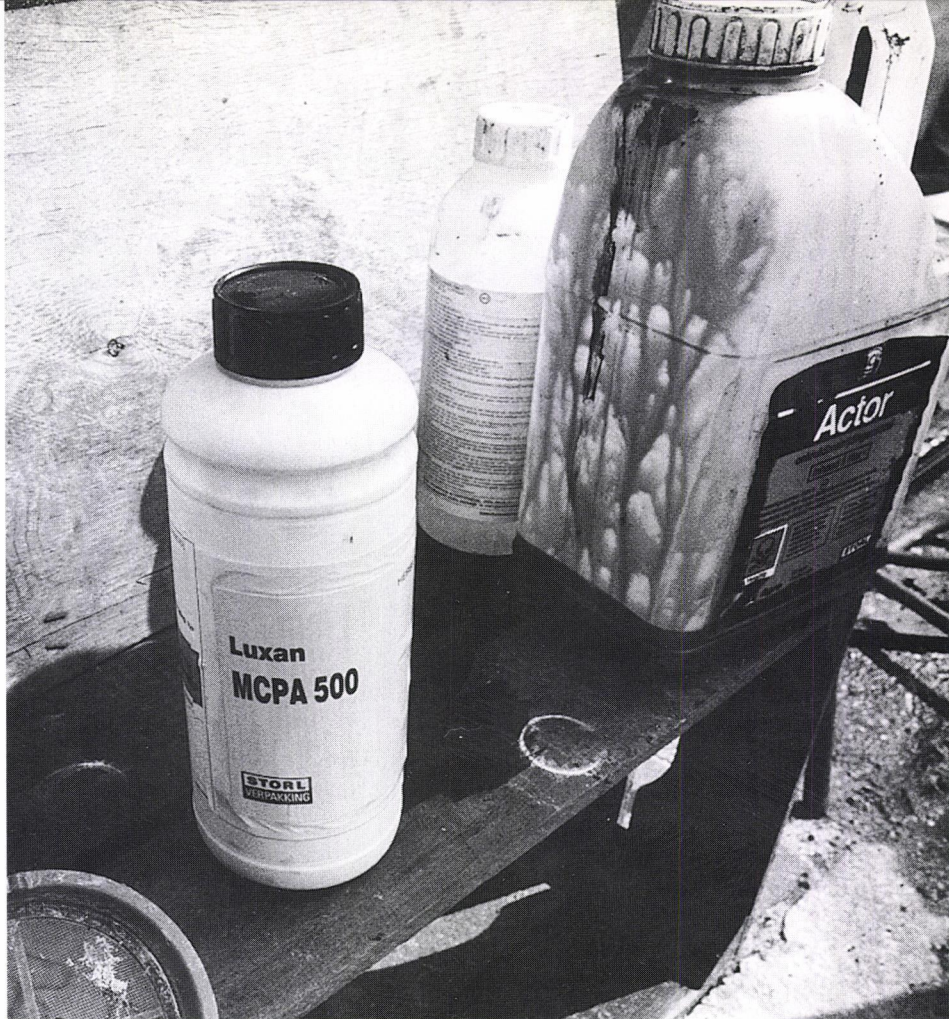

FOTO: CHRIS PENNARTS

Geeft de leverancier goede productinformatie

Eén van de nevenactiviteiten van ieder bedrijf is de inkoop. Grond- en hulpstoffen, machines en gereedschappen worden aangeschaft en ook diensten van derden worden ingekocht. Deze materialen, producten en diensten kunnen stuk voor stuk arborisico's met zich meebrengen. Een aantal van deze risico's is te voorkomen door er vooraf bij de inkoop al rekening mee te houden.

George Evers,
Femke Reijenga

Zo kan bijvoorbeeld een minder schadelijk alternatief voor een bepaalde chemische stof worden gevonden of kan bij de aanschaf van nieuwe apparatuur een geluidsarme of trillingsvrije of variant worden gekozen. Dat inkoop niet alleen een zaak is voor inkopers toont de brochure 'Arbozorgvuldig inkopen' aan. Een brochure die de ROM (Stichting Raad voor het Overleg in de Metaal- en Elektrotechnische industrie) sinds kort verspreidt. Deze brochure geeft tips hoe bij inkoopbeslissingen arbozorg systematisch kan worden meegewogen.

Bij het ontvetten van staal gebruikte een scheepsbouwbedrijf ontvettingsmiddelen op chemische basis. Dit ontvetten bracht gezondheidsrisico's met zich mee voor de werknemers. Op voorstel van een leverancier is geëxperimenteerd met een natuurlijk ontvettingsmiddel op basis van citrusvruchten. De inkoper van het bedrijf wilde graag aan dit experiment meewerken. Het resultaat bij het ontvetten was positief. In dit geval hoefde het middel na gebruik ook niet meer als chemisch afval te worden afgevoerd, waarmee extra kosten werden bespaard. Goed voor de werknemers, het bedrijf en het milieu.

MEEDENKEN

Zorgvuldige inkoop heeft vooral te maken met het beschikbaar zijn van productinformatie en kennis over risico's. Zorgvuldige inkoop betekent ook dat zowel gebruikers, arbodeskundigen als de inkopers moeten meedenken over de aan te schaffen producten. Ook leveranciers en klanten kunnen hun steentje bijdragen.

Om consequent aandacht te besteden aan arbozorg bij de inkoop is het van belang dat hierover afspraken worden gemaakt. De meeste bedrijven hebben al impliciete huisregels over de inkoop. Arbeidsomstandigheden zijn echter meestal niet een bewust keuzecriterium. In het bedrijf kunnen inkoopprocedures worden afgesproken waarbij het criterium 'arbeidsomstandigheden' wél structureel meeweegt.

Enkele mogelijke inkoopprocedures waarbij arbozorg wordt meegewogen, zijn:

1. De lijnorganisatie

De werkeenheden kunnen op verschillende manieren worden betrokken bij de inkoopbeslissingen. Bijvoorbeeld

VRAGENLIJST

Voor alle aan te schaffen artikelen kunnen deze vragen worden beantwoord.

A. de klanten

- Zijn de arboconsequenties van de gevraagde specificaties met de klant besproken?
- Is de eigen verkoop- of klantafdeling hiervan ook op de hoogte?

B. de wet- en regelgeving

- Bent u op de hoogte van wet- of regelgeving voor het betreffende artikel?
- Voldoet deze daaraan?
- Wie in uw bedrijf houdt de informatie over de wet- en regelgeving bij?

C. de leveranciers

- Welke informatie dient door de leverancier aangeleverd te worden om een weloverwogen inkoopbeslissing te kunnen nemen?
- Is in het overleg met leveranciers gesproken over het voorkomen van arborisico's?
- Is er over mogelijke risicovolle artikelen advies ingewonnen bij de arbodienst?

D. de eigen deskundigen

- Is er binnen het bedrijf informatie beschikbaar over het betreffende artikel en de mogelijke risico's daarvan?
- Is er een aanspreekpunt hiervoor?
- Is er geregeld overleg tussen arbodeskundige en inkoper?

E. Gebruikers in het bedrijf

- Zijn er al ervaringen bekend met de betreffende grondstoffen/produkten?
- Zijn er alternatieven overwogen?
- Worden de ervaringen van de gebruikers systematisch bijgehouden en benut?

door een formele stap in de inkoopprocedures, of het benoemen van een contactpersoon per afdeling, of door een meer informeel middel als een meningspeiling naar ervaringen, een ideënbuys over inkoop op de afdeling. Bij het formuleren van inkoopwensen kunnen werkeenheden terzijde worden gestaan door de arbodienst of door de eigen arbodeskundigen.

ALLERGIE

In een schoonmaakbedrijf constateert de bedrijfsarts bij een medewerker een allergie door het werken met een bepaalde chemische stof. Deze medewerker krijgt een gewijzigd takenpakket, zodat hij niet meer met deze stof werkt. Een individuele oplossing, want zijn collega's werken nog steeds met deze stof. In de toekomst kan een vergelijkbare allergie bij hen optreden. De oplossing kan ook gezocht worden in de inkoop: de bedrijfsarts of arbo-coördinator overleggen met de inkoopafdeling over vervangende stoffen die minder kans op allergie geven.

2. Leveranciers

De afdeling inkoop laat verschillende leveranciers een offerte uitbrengen. Door vooraf de leveranciers te vertellen dat arbozorg een belangrijk afwegingscriterium is, kunnen de leveranciers zich hier alvast op voorbereiden. Sommige bedrijven doen aan 'ventor-rating', dat wil zeggen dat ze hun voorkeur voor bepaalde leveranciers uitspreken door deze op een voorkeurslijst te zetten. Levert de leverancier boven aan de lijst het gewenste artikel niet, dan wordt bij de tweede op de lijst geïnformeerd. Arbozorg kan als criterium bij dit rangschikken worden meegewogen: geeft de leverancier goede productinformatie? Hebben ze in hun assortiment rekening gehouden met arbozorg?

Een groot metaalbedrijf heeft een prijsvraag uitgeschreven onder de leveranciers: wie levert de meest arbozorgvuldige goederen of informatie en verdient een (publicitair) pluimpje? Leveranciers zijn over het algemeen bereid mee te zoeken naar arbozorgvuldige oplossingen. De inkoper moet er soms wel

om vragen. De leveranciers kunnen worden aangesproken op productspecificaties, informatie over samenstelling, gebruiksaanwijzingen en wettelijke regelingen of keurmerken.

3. Klanten

Klanten wordt gevraagd te letten op arbo.

Een vaste klant wenst dat de bestelde machine-onderdelen grijs gelakt worden aangeleverd. De gangbare lak voor dit soort bestemmingen bevat nogal wat schadelijke oplosmiddelen en zware metalen. Het bedrijf heeft van de lakleverancier informatie gekregen dat er inmiddels vervangende verven op waterbasis op de markt zijn. Er wordt een testrapport aangevraagd door de inkoper en besloten wordt de nieuwe lak aan te schaffen. Deze beslissing wordt met de klant besproken en deze besluit de nieuwe lak in het vervolg als 'gewenst' in de opdrachtspecificatie op te nemen.

WAAR OP LETTEN

De kern van een georganiseerde arbozorgvuldige inkoop ligt in de communicatie: informatievertrekking en het maken van afspraken. Vanuit de inkoop bezien betreft het communicatie met klanten, gebruikers, leveranciers en arbodeskundigen. Arbo-aspecten moeten bij de inkoop bespreekbaar en onderhandelbaar worden gemaakt. Inkoop kan gezien worden als een open proces, het is niet een eenmalige handeling die zich in de gesloten kamer afspeelt. Het maakt niet uit om wat voor inkoop het gaat. Om de routinematige aanschaf van stoffen of om de eenmalige aanschaf van een apart stuk gereedschap of een machine.

EIGEN BELANG

Arbozorgvuldige inkoop is in het belang van het bedrijf. De brochure van de ROM laat zien dat er ook verschillende misvattingen bestaan over arbozorg bij de inkoop. Bekende kreten zijn: 'De klant vraagt erom, daar kunnen wij niets aan veranderen'; 'Ze hebben altijd geleverd, dus het zal wel goed zijn'; 'Zolang er geen klachten komen, zie ik geen reden om wat anders in te kopen'; 'Arbozorgvuldige inkoop is veel te duur'.

Maar ook de volgende opmerkingen komen van inkopers: 'De kosten van grotere veiligheid en prettig werken wegen op tegen de kosten van een bedrijfson-

geval'; 'Beter misgeschoten dan niet geschoten als u vraagt om arbozorgvuldige specificaties bij opdrachtgevers en leveranciers'; 'Het 'de klant is koning'-principe werkt beide kanten op: ook ons bedrijf is koning bij de leveranciers'.

Inkoop is niet alleen een zaak van de afdeling inkoop. Iedere medewerker heeft materialen en producten nodig om te kunnen werken en kan zich medeverantwoordelijk voelen voor de spullen waarmee wordt gewerkt. In het bedrijf zelf is veel kennis en ervaring voor handelen over de risico's van de artikelen waarmee wordt gewerkt.

Informatie over de brochure 'Arbozorgvuldig inkopen': Stichting Raad van Overleg in de Metaal- en Elektrotechnische industrie (ROM) in Leidschendam. Telefoon 070-3209399, fax 070-3175805

De auteurs

George Evers en Femke Reijnga werken bij het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA in Amsterdam

Mengventilatie bij uitstoot van dieselmotoren

In Arbeidsomstandigheden Concreet van april 1996 presenteert B. Knoll van TNO Bouw mengventilatie een oplossing voor het wegnemen van de gezondheidsbezwaren van het werken met dieselaangedreven voertuigen in een besloten werkruimte. Bij de analyse van het probleem gaat hij uit van de meest schadelijke componenten in de uitlaatgassen. Later in het artikel blijkt dat hiermee koolmonoxide is bedoeld. Afgezien van het feit dat de keuze voor koolmonoxide als indicator voor gezondheidsschadelijke componenten van dieselmotoremissies niet wordt beargumenteerd, lijkt deze mij niet gelukkig. Voor de goede risicoschatting moet onderscheid worden gemaakt tussen acute toxiciteit en toxiciteit die pas na langdurige (chronische) blootstelling resulteert in een effect (bijvoorbeeld carcinogeniteit). Als deze strategie wordt gevolgd, moet worden geconcludeerd dat het vrijkomen van koolmonoxide niet het grootste knelpunt is op werkplekken waar dieselmotoremissies vrijkomen. Dieselmotoremissies staan op de lijst van kankerverwekkende stoffen. Deze classificatie is gebaseerd op een combinatie van de genotoxiciteitsstudies en epidemiologisch onderzoek. Dit betekent dat wordt aangenomen dat zelfs een relatief lage blootstelling schadelijk kan zijn. Uit wetenschappelijk onderzoek is bij herhaling komen vast te staan dat niet de gassen maar de roetdeeltjes in de uitstoot van dieselmotoren verantwoordelijk zijn voor het ontstaan van longtumoren bij knaagdieren. Deze eigenschappen vormen ook meteen de kern van mijn bezwaar tegen de door B. Knoll voorgestelde werkwijze. Is het verstandig om in een besloten ruimte (met een ventilatievoud kleiner of gelijk aan 1 per uur) de blootstelling aan een kankerverwekkende stof te verminderen door vermenging met lucht uit dezelfde ruimte door het aanbrengen van zogenaamde transportventilatoren? Ik ben geen voorstander van toepassen van vermenging of recirculatie van lucht in een besloten ruimte waar dieselmotoremissies vrijkomen: dit zou kunnen leiden tot een onbeheersbare situatie ten aanzien van het voorkomen van kankerverwekkende dieselroetdeeltjes in de werkplekatmosfeer.

Mijn voorkeur gaat uit naar een brongerichte aanpak: vervanging van de dieselaangedreven vorkheftrucks door LPG of elektrisch aangedreven trucks, vernieuwing/verbetering van de bestaande dieselvorkheftrucks (vermindering van de uitstoot), verhoging van het ventilatievoud in de ruimte, compartimentering van de werkplek en eventueel als een aanvullende maatregel: het toepassen van overdrukcabines met filtersysteem op de vorkheftrucks. In het artikel is wel sprake van toepassing van deeltjesfilters op de uitlaat van de vorkheftrucks.

Mijn vraag is: Heeft het bedrijf voldoende zekerheid over de effectiviteit van het toegepaste roetfilter als het gaat om verwijdering van de kankerverwekkende dieselroetdeeltjes? In het artikel wordt terloops gesproken over het verminderen van 'hinder' van het dieselroet? Ik denk niet dat de heer Knoll daarmee op de kankerverwekkende eigenschappen van dieselroet doelt. Daarom betwijfel ik of de directeur van Roba BV in deze situatie, zoals aan het einde van het artikel wordt gesteld, alle gezondheidsrisico's door inademing van uitlaatgassen voor zijn medewerkers voldoende heeft 'weggenomen'.

P.T.J. Scheepers

Toxicoloog/arbeidshygiënist, Vakgroep Toxicologie, Katholieke Universiteit Nijmegen.